

Tilsynsrådet for kriminalomsorgen
Postboks 2105 Vika
0125 OSLO

Deres ref:
25/3415

Vår ref:
202505823-13

Dato:
17.06.2025

RINGERIKE FENGSELS OPPFØLGING AV TILSYNSRÅDETS RAPPORT ETTER BESØK 28. APRIL 2025

Vi viser til tilsynsrapport etter tilsynsbesøk ved Ringerike fengsel 28.04.2025.

Tilsynsrådet ber om å bli orientert om oppfølgingen av rapportens anbefalinger innen 17.06.2025.

5.2.1 Dom, varetekt og forvaring

Anbefaling: Oppfølging av innsatte som gjennomfører en forvaringsdom

- *Fengselet bør arbeide for en rask overføring av forvaringsdømte til fengsler med forvaringsplasser, slik at forvaringsdømte tilbys det innholdet som forvaringsstraffen er ment å ha.*

Kommentarer:

Ringerike fengsel har klare rutiner for overføring av forvaringsdømte til fengsel med forvaringsavdeling. Når vi mottar en rettskraftig forvaringsdom sender vi i løpet av kort tid en anmodning om overføring til Ila fengsel og forvaringsanstalt, jf. straffegjennomføringsloven § 11 tredje ledd og § 10 annet ledd, jf. forvaringsforskriften § 6. Over lang tid har det vært flere forvaringsdømte enn det Ila fengsel og forvaringsantalt er finansiert for som har opphold ved Ila fengsel. Det har derfor vært mange forvaringsdømte som står i kø for å få plass.

Vi følger opp anmodningen om overføring ved henvendelser til Ila fengsel med jevne mellomrom. Ut over dette kan ikke Ringerike fengsel gjøre noe mer for å arbeide for en rask overføring av forvaringsdømte, da dette er forhold vi ikke rår over.

Det er for øvrig flere forvaringsdømte som er overført til Ila fengsel og forvaringsanstalt den siste tiden, og Ringerike fengsel har pr. dags dato kun 3 forvaringsdømte.

Kriminalomsorgen region sør

Postadresse:
Dokumentsenter
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøkadresse:
Justisveien 30, 3533
Tyristrand

Telefon: 33207400
Telefaks: 33207590

Org.nr: 911 830 868

Saksbehandler:
Trine Marie Gasmann Rønningen

E-post: postmottak.ringerike-
fengsel@kriminalomsorg.no

- *Fengselet bør evaluere hvilken betydning et opphold ved NFFA har hatt for innsatte som har blitt overført dit.*

Kommentarer:

Foreløpig har kun én innsatt blitt tilbakeført til Ringerike fengselet fra NFFA. Oppholdet på NFFA har i denne konkrete saken vært veldig positivt for den innsatte. Den innsatte er nå på en ordinær fellesskapsavdeling.

5.2.2 Aldersgrupper

Anbefaling: Oppfølging av unge og eldre innsatte

- *Fengselet bør arbeide for at det ikke skal være barn i fengselet.*

Kommentarer:

Ringerike fengsel er enig med Tilsynsrådet at barn som hovedregel ikke skal sone ved Ringerike fengsel. Det er regionalt nivå som beslutter hvor domfelte eller varetektsinnsatte skal plasseres. Vi samarbeider likevel med regionalt nivå for å sikre at barn ikke blir plassert ved Ringerike fengsel, men unntaksvis kan det være nødvendig at barn blir plassert ved Ringerike fengsel på grunn av plassutfordringer i ungdomsenhetene eller fengsel tilrettelagt for barn. Som det fremgår av tidligere innsendt dokumentasjon hadde vi iverksatt rutiner for å kunne gi barnet særskilt oppfølging.

- *Fengselet bør etablere et ungdomsteam og sikre rammer som gjør progresjon i straffegjennomføringen mulig for unge i fengsel*

Kommentarer:

For at fengselet skal kunne etablere et ungdomsteam må vi motta rettede midler til dette. Vi har ikke ressurser eller bemanning til å etablere dette på nåværende tidspunkt.

Vi følger opp Kriminalomsorgens fagstrategi om unge domfelte og innsatte mellom 18-24 år. Videre har vi fulgt opp de nye lovendringene som trådte i kraft 01.12.2024, jf. Prop. 114 L (2023-2024), ved at vi har tatt opp dette i «Fangesaksforum» (et møte ledet av juridisk avdeling, for avdelingsledere, sosialkonsulenter og fengselsinspektører). I dette møteforeaet er det informert om at dersom innsatte er under 25 år og samtykker til det, skal vi etablere kontakt med offentlige myndigheter, organisasjoner eller privatpersoner som kan yte bistand for å oppnå ordnede boligforhold, arbeid, opplæring eller andre tiltak som kan bidra til en lovlydig livsførsel etter løslatelse, jf. straffegjennomføringsloven § 41.

Videre legger vi særlig vekt på domfeltes alder sammenholdt med hensynet til progresjon og behovet for oppfølging dersom domfelte er under 25 år, jf. straffegjennomføringsloven § 42 femte ledd. Vi har tatt inn dette i malene som gjelder vurdering av prøveløslatelse, slik at det vil fremkomme av vedtakene om prøveløslatelse hva som er vurdert.

- ***Fengselet bør arbeide for at eldre innsatte får dekket sitt behov for nødvendig pleie- og omsorgshjelp. Dette må følges opp i dialog med den kommunale helse- og omsorgstjenesten, Statsforvalteren og andre aktuelle helsemyndigheter.***

Kommentarer:

Eldre innsatte har det samme tilbudet om helse og omsorgstjenester som de som ikke sitter i fengsel jf. pasient- og brukerrettighetsloven, §§ 1-1, 1-2 og 2-1.

Dersom det er eldre innsatte ved Ringerike fengsel som har behov for nødvendig pleie- og helsehjelp er vi i dialog og kontakt med helseavdelingen ved fengselet. Eldre innsatte har tilgang til helse- og omsorgstjenester. Det vil si at de får tilgang til nødvendige helse- og omsorgstjenester, inkludert tannhelse, psykologtjenester og andre spesialisttjenester

Utfordringen på natt vil også kunne være som for befolkningen for øvrig, at det vil kunne ta noe tid før helsehjelp kommer til. Vi har per dags dato ingen utfordringer med å dekke eldre innsattes behov for nødvendig pleie- og omsorgshjelp, da de aktuelle tilfellene gjaldt personer som har straffavbrudd eller fått innvilget soningsutsettelse. Her gjaldt det utfordringer som ikke ville være mulig å tilrettelegge for i fengsel (hverken Ringerike fengsel eller annet fengsel), og som derfor også begrunnet straffavbruddet og soningsutsettelse.

5.2.3 Innsatte med utenlandsk bakgrunn

Anbefaling: Oppfølging av innsatte med utenlandsk bakgrunn

- ***Fengselet bør sikre at innsatte som ikke kan kommunisere med fengselet på norsk, forstår innholdet i vedtak og informasjon fra fengselet. I den utstrekning det er nødvendig, må Ringerike fengsel benytte tolk.***

Kommentarer:

Ringerike fengsel har en rutinebeskrivelse for bruk av tolk i innholdsarbeidet. Vi benytter tolking i de tilfeller ansatte ikke kan kommunisere med en innsatt på et språk innsatte forstår, formålet er at både innsatte og kriminalomsorgen opplever at nødvendig informasjon kan forstås og kan bli bekreftet av begge parter. Vi benytter tolking i forbindelse med avhør, innskomstsamtaler, kartlegging, kontaktbetjentarbeid, oppfølgingssamtaler, sosialfaglig arbeid, underretting av vedtak fattet av kriminalomsorgen, adferds korrigerende samtaler. Samarbeidspartnere (helse, bibliotek, m.m.) kan også benytte seg av tolk, men må da selv bestille og bære utgiftene for tolkingen.

Ved korte beskjeder mener vi at det er lite hensiktsmessig å benytte tolk, og at dette vil kunne løses ved hjelp av medinnsatte, «Google-translate» eller ansatte som behersker flere språk.

Vi vil likevel fremover sikre at medinnsatte ikke benyttes som «tolk» når det gjelder vedtak med helseopplysninger eller spørsmål om behov for helsehjelp. Vi bruker tolketjeneste fortrinnsvis på telefon, men kan også benytte oss av skjermtolking og fysisk oppmøte. I tillegg til dette har vi noen ansatte som behersker flere språk, og kan brukes som tolker i tråd med rundskriv 1/2018 fra KDI. Informasjonshefte til innsatte som er oversatt til engelsk.

Vi ser at vi kan benytte tolk oftere, og vil følge opp dette videre fremover.

Det fremgår ikke av straffegjennomføringen at vedtak skal treffes på engelsk, og vi kan derfor ikke se at vi har noen plikt til å fatte vedtak på engelsk, jf. blant annet NOU 2019 pkt. 13.5.6.3.

- ***Fengselet bør vurdere å innvilge ekstra ringetid til innsatte hvis mulighet for fysiske besøk i fengselet er begrenset på grunn av geografisk avstand til hjemstedet.***

Kommentarer:

Vi har nylig oppdatert rutinene for utvidet ringetid etter Sivilombudets besøksrapport etter besøk 06.02.2024 – 08.02.2024.

Det fremkommer følgende av rutinen:

- Dersom det foreligger særlige grunner og kapasitetsmessige forhold ikke er til hinder for det, kan det innvilges utvidet telefontid. Med særlige grunner menes tilfeller der innsatte eller hans nærmeste pårørende har et særlig og dokumentert behov for kontakt utover det som andre innsatte har.
- Det skal særlig legges vekt på om dispensasjon kan bidra til å opprettholde kontakt med innsattes barn.
- Det skal fremkomme av vedtaket at hensynet til barnets beste er vurdert og hvordan det er blitt vurdert.

Vi har også utarbeidet ny mal for utvidet ringetid. Denne følger vedlagt.

Lokalt nivå kan innvilge utvidet telefontid dersom det foreligger særlige grunner og kapasitetsmessige forhold ikke er til hinder for det, jf. forskriften § 3-29 tredje ledd. Det følger av retningslinjene 32.7 at «*Med særlige grunner menes tilfeller der innsatte eller hans nærmeste pårørende har et særlig og dokumentert behov for kontakt utover det som andre innsatte har.*» Vi må derfor foreta en konkret og individuell vurdering av om det foreligger slike særlige grunner.

Hvis muligheten for fysiske besøk i fengselet er begrenset på grunn av geografisk avstand, kan dette være en særlig grunn, men vi bemerker at det på generelt grunnlag kan gjelde mange innsatte. Vi mener derfor at dette på generelt grunnlag ikke kan regnes som et «*særlig og dokumentert behov for kontakt ut over det andre innsatte har*». Vi vil likevel fremover vurdere konkret om innsatte kan få utvidet ringetid i disse tilfellene.

5.2.4 Innsatte med helseutfordringer

Anbefaling: Oppfølging av innsatte med helseutfordringer

- ***Fengselet bør arbeide for at innsatte med psykiske helseutfordringer får nødvendig helsehjelp. Hvis fengselet opplever at innsatte ikke får oppfylt sine pasientrettigheter, bør dette tas opp med tilsynsmyndighetene på helseområdet. Videre bør fengselet vurdere alternative straffegjennomføringsmetoder for de som er for syke til å være i fengsel.***

Kommentarer:

Vi er godt kjent med at det er flere innsatte som har psykiske helseutfordringer og forsøker i så godt vi kan å følge opp disse med samtaler, aktivisering og kontakt med helseavdelingen.

Ringerike fengsel har god dialog og samarbeid med spesialisthelsetjenesten og den kommunale helseavdelingen. Det helsefaglige miljøet som er representert ved fengselet er faglig sterk.

Vi opplever at innsatte får rett på helsehjelp via lege, psykolog, psykiater og sykepleiere. Vi har derfor sjelden sett behov for å kontakte tilsynsmyndigene på helseområdet.

Dersom det er nødvendig vil fengselet begjære tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern for domsinnsatte, jf. psykisk helsevernloven § 3-6 og helsevernforskriften § 7. For varetektsinnsatte er det politiet som sender begjæring om dette, gjerne etter oppfordring fra fengselet.

Vi fatter flere vedtak om straffegjennomføring i både somatisk og psykiatrisk sykehus, jf. straffegjennomføringsloven § 13. For innsatte som har en plass på en behandlingsinstitusjon og oppholdet i institusjonen vil kunne bidra til å forebygge ny kriminalitet innvilger vi søknader om straffegjennomføring i institusjon i medhold av straffegjennomføringsloven § 12.

Vi vurderer også straffavbrudd dersom domfeltes helsetilstand tilsier det, jf. straffegjennomføringsloven § 35.

- ***Tilsynsrådet ber fengselet om å informere om hvorfor det er en innsatt som er dømt til tvungent psykisk helsevern i Ringerike fengsel, og hvordan fengselet fortsetter å arbeide for å få vedkommende overført til egnet behandlingssted***

Kommentarer:

Den innsatte ble i tingrettens dom dømt til overføring til tvungent psykisk helsevern. Han anket dommen og lagmannretten forkastet anken i januar 2025. Han vedtok dommen og den ble rettskraftig. En dom kan imidlertid ikke fullbyrdes før statsadvokaten gjør vedtak om fullbyrding av dom, jf. straffeprosessloven § 455.

Innsatte var varetektsfengslet siden kjennelse av mai 2023. Fengslingsfristen ble forlenget flere ganger. I kjennelse av mars 2025 ble det besluttet at innsatte fortsatt skulle varetektsfengsles inntil annet ble bestemt av påtalemyndigheten eller retten, men ikke ut over midten av mai 2025. Retten viste til at «*Bakgrunnen for at siktede ikke er overført institusjon i tråd med domsslutningen er at han ønsker å utholde dommen på institusjon i (...), en prosess som tar noe tid*» ... «*Så lenge siktede selv ønsker en direkte overføring fra fengsel til (...) sykehus, finner retten at det ikke vil være uforholdsmessig å beslutte videre fengsling.*» Innsatte samtykket for øvrig til videre varetekt.

Grunnlaget for at innsatte fortsatt var i fengsel er således kjennelse fra tingretten.

Vi vil også bemerke at vi var i kontakt med påtalemyndigheten ved flere anledninger for å få avklart når innsatte kunne overføres til tvungens psykisk helsevern. Dette var imidlertid ikke en beslutning fengselet kunne ta.

Innsatte ble overført fra Ringerike fengsel til tvungent psykisk helsevern i midten av mai 2025. Han er således overført til egnet behandlingssted.

5.2.5 Domfelte som har begått seksuallovbrudd

Anbefaling: Oppfølging av domfelte som har begått seksuallovbrudd

- *Fengselet bør arbeide for at innsatte som er dømt for seksuallovbrudd, får tilgang til relevante og aktuelle behandlingstilbud i spesialisthelsetjenesten.*

Kommentarer:

Det er bare Nordre Vestfold fengsel, Horten avdeling og Søndre Vestfold fengsel, Berg avdeling og Larvik avdeling som har behandlingstilbudet Basis i region sør. Vi har imidlertid koordinator for screening. Dersom innsatte har behov for relevante og aktuelle behandlingstilbud i spesialisthelsetjenesten, må han bli henvist av kommunal helsetjeneste / fengselshelsetjenesten.

Ringerike fengsel prioriterer programvirksomhet rettet mot personer dømt for seksuallovbrudd og unge domfelte. Videre har vi et fokus på behovene som fremkommer gjennom BRIK-kartleggingene.

Vi har økt bruken av eksisterende metoder og samtaleverktøy for innsatte som er dømt for seksuallovbrudd. I Ringerike fengsel bruker vi anbefalte kunnskapsbaserte seksuallovbruddsprogram anbefalt av KRUS og spesialisthelsetjenesten. Videre har vi et særlig fokus på tilbakeføringsarbeidet for denne gruppen.

5.3 Situasjonen i fengselet, belegg og andre forhold ved driften

Anbefaling: Økt vedlikehold av de fysiske omgivelsene i fengselet

- *Fengselet bør utbedre hull i gulvbelegget i enkelte celler og skifte ut ødelagte stoler.*

Kommentarer:

Vi tar opp saken med Statbygg om hull i gulvbelegg. Stoler vil bli skiftet av fengselet.

5.4.1 Innlåsing og faktisk isolasjon

Anbefaling: Målsetning om minst 8 timer utenfor cella

- *Fengselet bør etterstrebe å nå CPTs anbefaling om minst 8 timer utenfor cella. Tilsynsrådet ber om en redegjørelse for hvordan fengselet jobber for å øke utetiden for samtlige innsatte og redusere omfanget av isolasjon i fengselet.*

Kommentarer:

Ansatte er så mye som mulig i fellesskapet, og det er dessuten installert kameraer i flere boenheter. Det utredes nå mulighetene for ytterligere kamerainstallasjoner i boenhetene. Vi har fokus på dynamisk og statisk kontroll, og søker å ivareta innsattes og ansattes trygghet. Vi er godt kjent med de faglige argumenter for økt tilstedeværelse i fellesskapet og økt utlåsningstid.

Vi bemerker videre at eventuell ytterligere kamerainstallasjoner i boenhetene ikke skal være en erstatning for den fysiske tilstedeværelsen av ansatte når innsatte er i et fellesskap, men skal kun komme i tillegg til dette for å sikre bedre ivaretagelse av tryggheten til både innsatte og ansatte.

Riktig bruk av bemanning er en prioritert oppgave, men blir stadig mer krevende i den utfordrende økonomiske situasjonen Ringerike fengsel befinner seg i. Vi vil sammen med regionen og KDI gjennomføre vurderinger knyttet til hvordan vi skal prioritere i denne meget krevende situasjonen.

Vi vil også bemerke at vi har hatt og vil også fremover ha et stort fokus på at innsatte ikke skal være på avdeling A helt eller delvis utelukket fra fellesskapet lenger enn nødvendig.

Videre vi vil etablere luftebalkonger i samarbeid med Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) i løpet av 2025. Vi vil da innføre en driftsstruktur som gjør at innsatte som ikke er sysselsatt har mulighet til å lufte når de ønsker, mens de øvrige innsatte er på sysselsetting. Dette fordrer økt etablering av kameraovervåkning i boenhetene, noe som vil medføre at innsatte kan ta opphold utenfor egen celle i boenheten. Dette vil skape mer tid utenfor cellen og mindre isolasjon.

I avdeling A er det ikke fasiliteter til å tilrettelegge for å tilbringe mer tid utenfor cellen. Når det på sikt vil bli etablert et nytt aktivitetsbygg vil man kunne anta at utetiden kan økes også for innsatte på avdeling A. Det er gledelig å registrere at oppdragsbrevet for nytt aktivitetsbygg mm., nå er oversendt fra Kriminalomsorgsdirektoratet til Statsbygg.

Når det gjelder innsatte som ikke deltar i dagtilbud i fellesskapsavdelingene B, C og D viser vi til at det er et krav om at *«Fellesskapet i fengsel med høyt sikkerhetsnivå skal være under stadig tilsyn og kontroll»*. Dette kravet fremgår av forskriften § 3-9. Vi mener at det er en utfordring å kunne låse ut innsatte som ikke deltar i dagtilbud så lenge det ikke er ansatte i boenheten. Vi forholder oss til dette forskriftskravet. Etterlevelse av forskriften utfordres i langt større grad nå, enn tidligere. For å unngå brudd på forskriften, vil dette kunne medføre økt innlåsning av innsatte.

For å kunne øke aktivitetstilbudet på fellesskapsavdelingene, B, C og D, vurderer vi om det er mulig at innsatte på den enkelte avdelingen som ikke er aktivisert på dagtid kan samles på én boenhet og gjennomføre fellesskap der uten at det er en ansatt til stede.

Vi viser i den forbindelse til vedlagt brev fra KDI angående fellesskapstilbudet og kriteriet *«Under stadig tilsyn og kontroll»* i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå av 07.10.2019. Brevet gjelder spørsmål om fellesskapstilbudet i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå, men vi mener at problemstillingen også er aktuell for alminnelige fellesskapsavdelinger.

Det fremgår blant annet at *«Det klare utgangspunktet etter forskriftens første ledd er at det, i fengsler med høyt sikkerhetsnivå, alltid skal være en ansatt til stede i avdelingen, med mindre de innsatte er innlåst på cellene. Det samme gjelder ved opphold på verksted, bibliotek, treningsrom mv. KDI er altså av den formening at forskriften innebærer et krav om kontinuerlig tilstedeværelse av ansatte når de innsatte er utlåst fra cellene.»*

Videre fremgår det *«Etter retningslinjene til straffegjennomføringsloven punkt III.1.2 kan teknisk overvåkingsutstyr benyttes med hjemmel i lovens § 28. Unntak fra det ovennevnte kan etter KDIs oppfatning kun tenkes der tilsynet og kontrollen ivaretas tilstrekkelig ved kameraovervåkning. Som eksempel nevnes et sikret arbeidsrom de innsatte er låst inne på, forutsatt at det er foretatt en risikovurdering av at det er trygt at de konkrete innsatte oppholder seg sammen uten stadig tilstedeværelse av en ansatt. Med «sikret» forstås at rommet er forsvarlig, det vil si at det ikke er datamaskiner koblet mot internett der, telefoner, eller etter omstendighetene større kniver mv. tilgjengelig i rommet.»*

Vi ønsker å avklare om oppholdsrommet i ordinær boenhet kan anses som et arbeidsrom dersom det på forhånd er fjernet kniver eller andre kjøkkenredskaper som kan utgjøre en sikkerhetsrisiko. Dersom dette kan regnes som arbeidsrom mener vi at vi, på bakgrunn av brevet fra KDI, kan ivareta tilsynet og kontrollen med kameraovervåkning. På den måten vil de innsatte som ikke har et dagtilbud kunne møtes på en utpekt boenhet, og ha fellesskap og gjennomføre aktiviteter der.

Vår oppfatning er at det er flere andre fengsler som ikke overholder forskriftskravet i forskriften § 3-9. Vi vil ta kontakt med andre sammenliknbare fengsler for å få bedre erfaring med hvordan de praktiserer og sørger for at innsatte uten dagtilbud kan låses ut fra cellen på dagtid, og dermed få lik praksis og/eller få andre forslag til tiltak.

- *Fengselet må sørge for at samtlige innsatte i Ringerike fengsel får tilbud om mer enn 2 timer menneskelig kontakt hver dag.*

Kommentarer:

Vi har stort fokus på at minimumsreglene følges. Ukeplanene er utformet slik at det legges opp til at innsatte får minimum to timers meningsfull menneskelig kontakt. Aktivitetsteamet er etter besøket styrket med en miljøterapeut og har i løpet av 2024 gitt tilbud til innsatte i hele 6032 tilfeller.

5.4.1.1 Selvisolasjon

Anbefaling: Forebygge selvisolasjon

- *Fengselet bør iverksette tiltak som forebygger og reduserer omfanget av selvisolasjon.*

Kommentarer:

Innsatte som risikerer langvarig isolasjon eller har vært isolert over lenger tid blir diskutert på ukentlige risikomøter. Vi lager også ukeplaner for innsatte som er utelukket fra fellesskapet, men tiltak for tilbakeføring til fellesskapet fremgår ikke av malene for ukeplanene per i dag.

Vi vil i våre anmodninger om fortsatt utelukkelse fra fellesskapet, ta inn et avsnitt om hva som skal til for at innsatte skal kunne delta i fellesskapet igjen. Regionalt nivå har uttalt at de vil ta samme vurdering i deres vedtak. Vi vil likevel fokusere på at ukeplanene inneholder aktiviteter og samtaler som kan motivere innsatte til å delta i et ordinært fellesskap med andre innsatte.

Vi har videre god samhandling med helseavdelingen/spesialisthelsetjenesten og øvrige forvaltningssamarbeidspartnere, og vi vil fortsette dette samarbeidet.

Ringerike fengsel jobber kontinuerlig med å etablere og iverksette tiltak som forebygger bruk av isolasjon og tvangsmidler. Ansatte er opptatt av at innsatte skal sikres god rehabilitering og gode vilkår for en formålstjenlig straffegjennomføring.

5.4.2 Sysselsettings- og aktivitetstilbud

Anbefaling: Styrke sysselsettings- og aktivitetstilbudet

- *Fengselet bør sikre at innsatte mottar et tilfredsstillende sysselsettings- og aktivitetstilbud.*

Kommentarer:

Noe av den lave sysselsettingsgraden skyldes en økende andel krevende innsatte, innsatte med alvorlig psykisk sykdom, innsatte med ulike konfliktlinjer i og med kriminelle miljøer, en stor andel seksual lovbrudds dømte (omkring 30 % gjennom året), som ofte selvisolerte seg, og dermed takket nei til aktivitetstilbud.

Ringerike fengsel har imidlertid uansett ikke nok sysselsettingsplasser dersom alle innsatte ønsker eller kunne blitt aktivisert. Av denne grunn er fengselet i gang med å flytte fritidsaktiviteter til ettermiddag / kveld.

Likevel arbeider vi fortløpende for å legge til rette for økt aktivisering for samtlige innsatte som ønsker dette, og vi har påbegynt en prosess for å se på muligheten for å øke dagtilbudet slik at flere får mulighet til sysselsetting. Dette vil kunne gjøres gjennom blant annet å skyve på døgnrytmeplanen slik at flere får et reelt sysselsettingstilbud, og at de får dette raskere.

Vi vil bemerke at bemanningssituasjonen fremover vil gjøre dette arbeide vanskeligere, men vi forsøker likevel så langt det lar seg gjøre å sikre at alle innsatte som ønsker det får et dagtilbud.

Ved avdeling A / avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå (SHS) mangler vi både tilstrekkelige personellressurser og arealer for å kunne gi et adekvat sysselsettingstilbud til de innsatte som til enhver tid tar opphold her. Det er imidlertid planlagt å bygge et aktivitetsbygg, noe som vil kunne sikre de innsatte dagtilbud også på avdeling A. Tentativ ferdigstilling 2027.

Vi viser for øvrig til våre kommentarer under punkt 5.4.1

- *Fengselet bør etterstrebe økt fellesskap i avdelingene for innsatte som i dag står uten sysselsettings- og aktivitetstilbud*

Kommentarer:

Vi viser til våre kommentarer under punkt 5.4.1.

5.5 Utelukkelse, sikkerhetscelle og sikkerhetsseng

Anbefaling: Begrense omfanget av utelukkelse fra fellesskapet

- *Fengselet bør redusere antall vedtak om utelukkelse fra fellesskapet. Tilsynsrådet ber om en tilbakemelding på hvordan fengselet vil jobbe for å redusere bruken av utelukkelse.*

Kommentarer:

Det er på det rene at våre ansatte er fagutdannet, har riktig og viktig erfaring og holdninger samt at mange av våre fengselsfaglige ansatte har gjennomført modulkurs i

Kommunikasjonsdempende dialog i regi av Kriminalomsorgens høyskole og utdanningscenter. Vi ønsker å styrke kompetansen ytterligere ved at flere ansatte får gjennomført dette kurset.

Ansatte er opptatt av at innsatte skal sikres god rehabilitering og gode vilkår for en formålstjenlig straffegjennomføring. Våre ansatte har likevel en krevende oppgave med samtidig å ivareta sikkerheten i fengselet. Det var i 2024 registrert 16 tilfeller av vold eller trusler mellom innsatte, 132 tilfeller av vold mot ansatte og 106 tilfeller av trusler mot ansatte.

Utelukkelse fra fellesskapet er derfor i enkelte tilfeller helt nødvendig tiltak.

I alle tilfeller forsøker vi å ha dialog med innsatte før utelukkelse. I enkelte tilfeller kan det imidlertid oppstå akutte situasjoner som medfører at dette ikke lar seg gjøre, for eksempel der innsatte bruker vold mot ansatte eller andre innsatte mm.

Vi bemerker at vi kun benytter utelukkelse der dette er nødvendig. Vi vurderer og gjennomfører alltid andre lempeligere tiltak før utelukkelse eller bruk av tvangsmidler.

Vi har videre utarbeidet en huskeliste for vurdering og utforming av utelukkelsesvedtak.

Vi har videre god samhandling med helseavdelingen/spesialisthelsetjenesten og øvrige forvaltningssamarbeidspartnere, og vi vil fortsette dette samarbeidet.

Ringerike fengsel jobber kontinuerlig med å etablere og iverksette tiltak som forebygger bruk av utelukkelse.

Vi har videre inntatt i rutinene om utelukkelse og bruk av tvangsmidler, at vi skal gjennomføre en etterfølgende samtale med innsatte, knyttet til grunnlaget for vedtaket om utelukkelse eller bruk av tvangsmidler. Ordning ble iverksatt 22.01.2025.

Anbefaling: Oppfølging ved bruk av sikkerhetscelle og sikkerhetsseng

- *Fengselet bør fortsette innsatsen med å begrense bruken av sikkerhetscelle og sikkerhetsseng. Tilsynsrådet ber om en tilbakemelding om hvilke tiltak som gjøres for å begrense bruken av disse tvangsmidlene.*

Kommentarer:

Dagens rutine er at det umiddelbart blir forsøkt å opprette dialog med innsatte på sikkerhetscelle. Vi har svært hyppig tilsyn i starten og minst hver halvtime. Operativ fengselsførstebetjent konfererer løpende med fengselsinspektør. Vi vil sikre at dialogen loggføres i protokollen. Vi har endret rutinen/instruksverket slik at det fremgår at det må føres dialog så tidlig så mulig, og at det føres i loggen, iverksatt 20.01.2025.

Vi har endret våre rutiner og instruksverk slik at tilsynsfrekvensen er endret fra tre ganger i døgnet til hver 6. time fra innsettelsestidspunktet. Instruksen ble endret 20.01.2025.

Videre har vi endret rutinen slik at operativ fengselsførstebetjent kan oppheve vedtaket dersom det ikke lenger er strengt nødvendig å opprettholde vedtaket. Vi har her overlagt til lavere ledernivå å ta beslutningen om opprettholdelse av vedtak om sikkerhetscelle, slik at tidsmessige forhold skal innvirke på vurderinger / beslutninger om eventuell opphevelse av vedtak. Instruksen ble endret 20.01.2025.

Innsatte vil derfor nå også kunne tas ut av sikkerhetscelle på natten hvis han er våken. De fortløpende vurderingene skal loggføres i protokollen, og denne vil etter at tiltaket er opphørt bli lagret i vårt arkivsystem Doculive.

Ellers viser vi til våre kommentarer under anbefalingen om å begrense omfanget av utelukkelse fra fellesskapet, da det samme også gjelder ved bruk av tvangsmidler.

- ***Fengselet bør involvere helsepersonell også ved avslutning av opphold på sikkerhetscelle.***

Kommentarer:

Ved bruk av sikkerhetscelle er vi i kontakt med helsepersonell daglig. Legen eller annet helsepersonell kan komme med anbefalinger, men det er fengselet som beslutter om tiltaket skal opphøre. Vi tar opp problemstillingen med helseavdelingen om at de bør gjennomføre samtaler med innsatte etter opphør av bruk av sikkerhetscelle.

Helseavdelingen får for øvrig en kopi av beslutning om opphør av sikkerhetscelle, slik at de er oppmerksomme på at oppholdet på sikkerhetscelle er avsluttet.

- ***Fengselet bør tilby oppfølgingssamtale etter bruk av sikkerhetscelle.***

Kommentarer:

Vi innfører rutine om at innsatte får tilbud om en oppfølgingssamtale av ansatte i etterkant av innsattelse på sikkerhetscelle.

- ***Fengselet bør sørge for at de innsatte gis mulighet til å følge med på klokken selv i rommet med sikkerhetsseng.***

Kommentarer:

Klokke blir innstallert slik at innsatte som er på reimseng kan følge med på klokken selv.

5.6 Kroppsvisitasjoner, kroppsskanner og visitasjon av celler

Anbefaling: Oppfølging etter kroppsvisitasjon, visitasjon av celler og bruk av kroppsskanner

- ***Fengselet bør sørge for statistikk og dokumentasjon som viser den nøyaktige bruken av kroppsvisitasjon.***

Kommentarer:

Siden KOMPIS ikke gir en konkret oversikt over hvilken type visitasjon som er utført, innfører vi visitasjonsprotokoller f.o.m. 16.06.25.

- ***Fengselet bør sikre at bruken av kroppsskanner bygger på konkrete nødvendighets- og forholdsmessighetsvurderinger, både når det gjelder hyppighet og behovet for avkleddning.***

Kommentarer:

Fengselet har hjemmel til å undersøke innsatte ved ankomst, til enhver tid under straffegjennomføringen og før og etter utganger. Undersøkelse av innsattes person eller eiendeler

kan ved ankomst og før og etter utganger bare unnlates dersom sikkerhetsmessige grunner åpenbart ikke taler mot det. Dette følger av forskriften § 3-25 og retningslinjene pkt. 28.3.

Vi fatter ikke vedtak om bruk av kroppsskanner, og kan heller ikke se at det er grunnlag for dette ut i fra regelverket. Vi har heller ikke mottatt noen føringer om dette fra KDI. Vi bemerker at bruk av kroppsskanner er mindre inngripende sammenliknet med kroppsvisitering og ivaretar et minimum av nødvendige sikkerhetsmessig kontroll knyttet til innsattes bevegelser inn og ut av fengselet, samt i forbindelse med besøk.

For å kunne foreta en nøyaktig visitasjon, unngå eventuelle falske utslag og for å oppnå formålet med visitasjonen (hindre innsnugling, herunder sikre at innsatte ikke tar inn eller ut gjenstander som ikke er kontrollert og godkjent på besøk og videobesøk) mener vi det er nødvendig at innsatte kun kan ha på seg truse og t-skjorte.

- ***Fengselet bør sikre at det gis informasjon til innsatte om at det er gjennomført visitasjon av cellene i deres fravær.***

Kommentarer:

Ringerike fengsel har en rutine på at innsatte skal få informasjon om at deres celler er visitert. Vi skal likevel følge opp at denne rutinen blir fulgt, slik at vi sikrer dette fremover.

5.7 Om selvdropsrisiko og selvdrap

Anbefaling: Oppfølging av innsatte med forhøyet selvdropsrisiko

- ***Fengselet bør sikre at innsatte som har forhøyet risiko for selvdrap og selvskading, blir møtt med økt menneskelig kontakt, omsorg og aktivisering.***

Kommentarer:

Vi vil legge til et punkt i tiltaksplanen at innsatte får mer kontakt med familie og venner. I tillegg vil vi fortsette å tilby samtaler med innsatte, tid utenfor cellen, kontakt med helseavdelingen / spesialisthelsetjenesten, prest eller liknende

Vi har inntatt i instruksverket at innsatte kan ringe kostnadsfritt og uten bruk av ringetiden til Kirkens SOS.

- ***Fengselet bør sikre systematisk kartlegging av psykisk helse og selvdropsrisiko ved innkost og ved endt opphold i sikkerhetscelle.***

Kommentarer:

Vi har gjennomføre kurs i førstehjelp i selvmord i regi av Vivat for flere ansatte i uke 11/2025. Videre har vi et tett og nært samarbeid med stedlig helsetjeneste, spesialisthelsetjeneste og prestetjenesten, og vil fortsette dette samarbeidet.

Vi kartlegger selvmordsfare og utarbeider tiltaksliste på alle innsatte ved innsettelse eller underveis i soningen. Tiltakslistene blir lagret i vårt saksbehandlingssystem Doculive på den enkelte innsatte.

- *Fengselet bør sørge for at lav bemanning ikke går på bekostning av sysselsettingstilbud, aktiviteter og oppfølging av særlig sårbare innsatte.*

Kommentarer:

Vi ser selvfølgelig at det er svært uheldig, men konsekvensene av reduserte økonomiske tildelinger over tid har medført at fengselet til enhver tid gjennomfører meget krevende prioriteringer, også i forhold til aktivisering av innsatte.

I de tilfellene hvor vi har redusert bemanning, er dette gjort for å ivareta sikkerheten til ansatte og innsatte, noe som igjen vil kunne gå på bekostning av sysselsettingstilbud, aktiviteter og oppfølging av særlig sårbare innsatte.

Vi viser for øvrig til våre kommentarer under punkt 5.4.1 og 5.4.2 om tilsyn i fellesskapet.

- *Tiltaksplaner ved selvdropsrisiko bør inkludere tiltak for økt kontakt med familie og venner.*

Kommentarer:

Vi vil fremover inkludere økt kontakt med familie og venner i tiltaksplanene.

- *Vedtak om bruk av tvangsmidler bør i større grad begrunne hvorfor mindre inngripende tiltak ikke anses som tilstrekkelige, og innsatte bør informeres om hvilke alternativer som er vurdert.*

Kommentarer:

Vi har mottatt utkast til maler om vedtak om bruk av sikkerhetscelle fra sentralt nivå. Vi mener at disse malene vil bidra til at det kommer frem av vedtaket hvorfor isolasjon er strengt nødvendig, at mindreminngripende tiltak er vurdert og at inngrepet er forholdsmessig.

Inntil endelige maler blir tatt i bruk vil vi minne de ansatte som skriver vedtak på at vedtakene skal være konkret og individuelt begrunnet. Videre er dagens rutine at vedtak og logg for bruk av sikkerhetscelle blir sendt til juridisk enhet og fengselsinspektør, for kvalitetssikring.

Vi vil fremover foreta ytterligere bedre kvalitetskontroll av vedtakene, og vurdere om det er behov for tilleggsbegrunnelse dersom begrunnelsen ikke er tilstrekkelig i vedtaket.

5.8 Løslatelse, fremstillinger og BRIK-kartlegginger

Anbefaling: Gradvis tilbakeføring til samfunnet

- *Fengselet bør sikre progresjon i tilbakeføringsarbeidet. Innsatte bør ikke bli værende i et høysikkerhetsfengsel lenger enn det som er nødvendig.*

Kommentarer:

Hvor lenge innsatte blir værende i et fengsel med høyt sikkerhetsnivå når det er sikkerhetsmessig forsvarlig å overføre han til et fengsel med lavere sikkerhetsnivå beror på kapasiteten i fengsel med lavere sikkerhetsnivå. Dette er ikke noe Ringerike fengsel rår over.

Vi ser at færre sosiale fremstillinger kan bremse progresjonen noe, men dette er ikke avgjørende når vi anbefaler overføringer til lavere sikkerhetsnivå. Vi prioriterer sosiale fremstillinger i den omfang som er mulig, gitt den krevende økonomiske og personellmessig situasjonen.

- ***Fengselet bør prioritere fremstillinger til helsetjenester.***

Kommentarer:

Av de fremstillinger som blir gjennomført er det fremstillinger til helsetjenester som blir prioritert.

Dersom det på grunn av bemanning ser at det ikke er mulig å gjennomføre en fremstilling, tar vi alltid kontakt med helseavdelingen før vi avlyser. Hvis helseavdelingen mener at helsetjenesten må gjennomføres strekker vi oss langt for å likevel kunne gjennomføre fremstillingen.

5.9 Kontakt med omverden

Anbefaling: Økt kontakt med familie og venner

- ***Fengselet bør utvide ringetiden til de innsatte***

Kommentarer:

Vi har ikke kapasitet til å utvide ringetiden generelt for samtlige innsatte.

Vi bemerker at innsatte kan søke om utvidet ringetid, og at vi kan innvilge dette dersom det foreligger særlige grunner og kapasitetsmessige forhold ikke er til hinder for det, jf. forskriften § 3-29 tredje ledd. Det følger av retningslinjene 32.7 at «Med særlige grunner menes tilfeller der innsatte eller hans nærmeste pårørende har et særlig og dokumentert behov for kontakt utover det som andre innsatte har.» Vi foretar en konkret og individuell vurdering av om det foreligger slike særlige grunner.

- ***Fengselet bør innvilge ekstra ringetid til innsatte med barn for å lette muligheten til å opprettholde relasjoner til barna.***

Kommentarer:

Vi har nylig oppdatert rutinene for utvidet ringetid etter Sivilombudets besøksrapport etter besøk 06.02.2024 – 08.02.2024.

Det fremkommer følgende av rutinen:

- Dersom det foreligger særlige grunner og kapasitetsmessige forhold ikke er til hinder for det, kan det innvilges utvidet telefontid. Med særlige grunner menes tilfeller der innsatte eller hans nærmeste pårørende har et særlig og dokumentert behov for kontakt utover det som andre innsatte har.
- Det skal særlig legges vekt på om dispensasjon kan bidra til å opprettholde kontakt med innsattes barn.
- Det skal fremkomme av vedtaket at hensynet til barnets beste er vurdert og hvordan det er blitt vurdert.

Vi innvilger normalt 10 minutter utvidet ringetid til innsatte med barn.

Vi har også endret malen for vedtak om utvidet ringetid. Denne følger vedlagt. Videre har vi utarbeidet et notat der det fremgår hvordan vi skal foreta en vurdering av hensynet til barnets beste, samt henvisning til ytterligere informasjon og kurs om dette. Dette gjelder i alle saker som berører og angår barn, ikke kun ved utvidet ringetid.

- *Fengselet bør innvilge ekstra ringetid for utenlandske innsatte med begrensede muligheter for besøk.*

Kommentarer:

Vi viser til kommentarer under pkt. 5.2.3.

- *Fengselet bør sørge for at melding om avlytting under telefonsamtaler kun spilles av ved faktisk avlytting.*

Kommentarer:

Fengselet har rettet henvendelse til region sør og KDI for å sikre at melding om avlytting kun spilles av i de tilfellene der det er fattet vedtak om telefonkontroll eller det kan foretas stikkprøver. Fengselet har ikke anledning til å utføre endringer på et telefonsystem som brukes av kriminalomsorgen på landsbasis.

- *Fengselet bør innvilge videobesøk som et supplement til fysiske besøk*

Kommentarer:

Tidligere ble videobesøk gjennomført på innsattes celle. Gjennomføring av videobesøk ble flyttet fra avdeling / boenhetene til besøksgangen.

Ringerike fengsel opplevde at selv om videosamtaler fant sted på innsattes celler, var det fremdeles mulig for innsatte å filme andre innsatte utenfor cellen. Vi mener at filming av medinnsatte er utfordrende av hensyn til de medinnsatte og vår taushetsplikt, da den besøkende kan se hvilke andre innsatte som er i fengselet. Vi kan bare gi personopplysningene til en innsatt videre hvis det fremgår av lov eller den innsatte samtykker til det.

For at vi skal kunne sikre at vi overholder dette mener vi at vi også må kunne begrense mulighetene for å filme medinnsatte. Filming av medinnsatte kan også få betydning for den medinnsattes sikkerhet, for eksempel hvis det foreligger en trussel mot den innsatte.

Innsatte kunne også filme områdene utenfor cellen, punkter utenfor muren, lettere lokalisere cellens plassering i fengselet. Vi mener at dette kunne innebære økt fare for rømning, anslag utenfra mm, og at det dermed ikke var sikkerhetsmessig forsvarlig at innsatte hadde videosamtaler på cellen.

Hensynene er blitt forsterket av at vi har redusert bemanning i boenhetene, noe som gjør at vi ikke kan ta fortløpende sikkerhetsmessige vurderinger av videobesøk.

Innføringen av videobesøk økte antall forespørsler om besøk betydelig, ettersom det ble et tilbud for familie og pårørende langt unna – herunder i utlandet.

Fengselet har begrenset kapasitet for gjennomføring av besøk i forhold til antall innsatte. Vi har derfor kun anledning til å tilby innsatte ett besøk i uken, enten det er fysisk eller på video. Vi har ikke kapasitet til å gjennomføre både videobesøk og fysisk besøk for alle innsatte slik situasjonen er per i dag.

Fengselet vil vurdere muligheten for å etablere flere besøksrom for videobesøk. Så lenge kapasitetssituasjonen er begrenset vil imidlertid ikke flere besøksrom medføre at vi kan gjennomføre både videobesøk og fysisk besøk samme uke.

Vi mener imidlertid at det bør være tilnærmet lik praksis i fengsler med høy sikkerhet/sammenliknbare enheter, og vi vil derfor undersøke hvordan andre sammenliknbare enheter løser gjennomføringen av videobesøk.

- ***Fengselet bør sørge for at besøkshuset holdes åpent for besøk.***

Kommentarer:

Besøkshuset er nå åpent for besøk.

5.10 Særlig høyt sikkerhetsnivå (SHS)

Anbefaling: Oppfølging av innsatte på særlig høyt sikkerhetsnivå (SHS)

- ***Fengselet bør sikre at grunnbemanningen på avdelingen ikke går på bekostning av bemanningen ved øvrige avdelinger i fengselet.***

Kommentarer:

Ved fravær eller behov kan det være nødvendig å benytte ansatte fra øvrige avdelinger. Det er mer inngripende å sone på SHS, og det vil fort bli mer uforholdsmessig dersom innsatte på avdelingen ikke får nok dagtilbud. Eventuell bruk av betjenter på andre avdelinger gjelder vanligvis for kortere perioder, 5-10 minutter.

- ***Fengselet bør utarbeide en individuell straffegjennomføringsplan for innsatte på SHS.***

Kommentarer:

Vi vil utarbeide en individuell straffegjennomføringsplan/fremdriftsplan for alle innsatte på SHS.

Med hilsen

Eirik Bergstedt
fengselsleder

Trine Gasmann Rønningen
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Vedlegg;

- Mal ringetid
- Huskeliste for vurdering og utforming av utelukkelsesvedtak.
- Huskeliste barnets beste
- Brev fra KDI angående fellesskapstilbudet og kriteriet «Under stadig tilsyn og kontroll» i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå av 07.10.2019
- Oversendelse av brev fra KDI fra region sør av 07.11.2019